



## DIURNALU GLUMETIU SOCIALE-POLITICU-TOCU.

Pó'i'a acést'a ese tóta Marti sér'a,  
— dar prenumeratiunile se priimescu  
in tóte dílele.

Pretulu pentru Ostrunguri'a: pre anu  
8 fi. pre  $\frac{1}{2}$  de anu 4 fi. pre unu tri-  
luniu 2 fi. éra pentru Strainetate:  
pre anu 10 fi. pre  $\frac{1}{2}$  de anu 5 fi.  
pre unu triluniu 2 fi. 50 cr. in v. a.  
Unu esemplariu costa 15 cr.

Tóte siodienele si banii de prenu-  
meratiune sunt de a se tramite la  
Redactiunea diurnalului:  
Aradu, Straf'a Teleki-ana, nrulu 27.

Insertiunile se priimescu cu 7 cr. de  
linia, si 30 cr. taese timbrale.

### Starea de acuma.

Éra-e sgomotu, éra-e svara,  
Éra-su síode vesti pr'in tíera;  
Vesti, ce 'n multi amegitori  
Baga spaime, reci fiori. . . . .

Si adeca se vorbesce,  
Cumú-cà domnii susu la Peste —  
Nesciindu a guverná, —  
In curundu voru bancrotá. . . . .

Si cà diel'a e 'nfricata,  
Infricata, desperata. . . . .  
Cà-ci cumnatii de la Beciu,  
D'in 'n di 'n di devinu mai reci. . . . .

Dreptu ce cas'a bojerésca,  
Séu mai bine, ciocoiésca,  
Béta de órb'a trufia,  
Vrè mortisiu suprematia. . . . .

Si 'n acésta inganfare,  
Striga, sbéra 'n gura mare:  
Cà „adi legile unguresci,  
Nu suntu de-ajunsu nemnisiési.“ . . . . .

Deci se 'n córda, svircolesce,  
Si 'n totu modrulu se sílesce,  
Sà 'ntroduca, sà rénvie  
Seump'a, dulcea — iobagra. . . . .

Dér' poporulu i respunde:  
„Stai pe locu! Nu mai intinde. . . . .  
Mai mereu, Mari'a ta! . . . . .  
Nu dá! . . Nu me mania“ . . . . .

**Tiopulu.**

### Correspondintie.

#### Scrisorile lui Pacala, càtra Tandala.

*Reginulu sasescu, iore sasi, in d'la  
antia d'upa st. Damitrie, anulu  
desperatiunii nemnisiéloru.*

*Frate de cruce!*

Te vei fi mirandu, cumu de eu, — in locu sàti  
scriu d'in Sibíu, Gherl'a séu Pute-a-peste, adeca  
d'in locuri, unde adi se clocescu multe si mari lucruri,  
tocmai ca unu iepure ce sare d'intr'o tufa, — vinu  
ati scrie chiaru d'in Reginulu sasescu.

Ce-va curiosu, dér' pe semne asidè e scrisu in  
cartea sortii nóstre, cà adeca de unu tempu, sà fa-  
cemu, sà audímu si sà vedemu totu numai lucruri  
de miratu, totu treburi sucite, si *chircofele* peste  
*chircofele*. . . . .

Ce e dreptu, eu plecásamu spre orasielè amin-  
tite, ca sà-ti mai scriu càte ceva de pe a-colo, dér'  
pe drumulu de feru ard. me pusera pecatele, sà  
dicu unu „Tatalu nostru“, pentru ca sà-mi ajute  
Domnedieu, candu éta me tradii prinsu, legatu si  
frumosu escortatu la Clusiu, ca conspiratoriu contr'a  
intregitàtii statului ungurescu, pentru-cà fusei atátu  
de cutediatoriu, încátu me rogai lui Domnedieu roma-  
nesce si nu unguresce, mai alesu a-cuma, candu  
limb'a diplomatica in tóta lumea este eschisivu cea  
ungurésca.

D'in Clusiu inse, pr'in ajutoriulu unei bucate-  
rese frumóse, carei'a i promisei si i jorai fidelitate  
pana la mórte, scapai, ca pr'in pene, si — ca sà  
aducu in confusiune pre ingrigitorii statului ungu-  
rescu — luai o directiune opusa, adeca plecai pe  
josu spre Turd'a, ca sà me desfatediu celu pucinu  
in privirea campului lui Mihaiu, si sà reimprospetediu  
dílele glorióse de ordimóra, comparadu-le cu cele  
de adi.

Cândă eram mai ascultă în meditațiunile a supra trecutului și presintelci, admirându acea câmpia atătu de santa, zarî doi domni apropiendu-se cătra mine.

— Hol megály! — strigara ambii de odata — ki vagy, mi vagy?

— Me rogă cu plecătione, sun unu betu de caletoriu.

— Nemes? — întrebarea dñi'a loru.

— Da, da, nemisi și inca nu numai éca asîe, ci de celu cu pele de cane, și inca neci nu simpla, ci cu de cea dubla — li dîsei eu cu sîretia, sciendu bine, că mai suntu multi in Ardélu, caror'a li place a se falosi inca și adi cu nemisi'a, care ei neci nu o au, neci nu au avu'o. — Li spusei a-poi, că si eu, ca multi d'in Ardélu, sum unguuru si nemisi de origine; dér' si eu m'am romanisatu; cu tóte aceste, si adi profesediu politica numai nemisiésca, si că plane am plecatu a face ispiliri in favorulu nemisiei. . . . .

Acést'a dechiaratiune, firesce, i insultă asîe de tare, in cătu pe a-cí, pe a-cí, să séra amendoi d'in peile de cane; deci me luara de bratiu si mi descoperia marele loru secretu, că adeca unguuru d'in giurulu acest'a s'au resolyitu a restitui érasí iobagi'a, si că spre ajungerea acestui scopu se voru intruni la *Reginulu sasescu*, ca să aduca legi si să faca tóte cele trebuintiése. . . . .

Me dusei déra si eu cu ei la Turd'a, si ca să potu participá si eu cu votu decisivu la adunarea nemisiloru, me desbracara de tiótele mele caldurose, comode si curate, si me tescuirea in tióle unguresci. Me dusei a-poi la oglinda si mi facui cruce de ce am vediutu. Eram ca unu gânsacu scosu d'intr'o bute de cernéla. — Dér — cugetanu intru mine — déca se mai potu imbrecá astu-feliu *multi d'intre cariturarii nostrii*, pentru ce să nu facu si eu o nebulia ca ast'a.

In dñi'a defipta déra me presentai si eu la *Reginulu sasescu*, care numai despre acea este vestitu, că cu tóte că se numesce *sasescu*, si aici, ca mai in tóte orásiele sasesci, sasii suntu numai ca de lécu.

Chiaru bine, că-ci la d'in contra Ardélulu dóra de multu erá anectatu cătra poternic'a Prusi'a.

Dér' haidamu mai de parte.

Stradele *Reginului sasescu*, in dñi'a amintita, erau sgomotóse si resunau de diuruturile pinteniloru. —

Se incepú, conferinti'a nemisiésca.

Dér' a-cí intrerumpu, in epistol'a venitória ti voiu descrie decursulu adunarii nemisiloru mai pe largu: acuma ti trimitu cu de graba numai resultatulu acelei adunari, adeca epocalulu *apelu*, care ilu facura dñii nemisi adi la *Reginulu sasescu*.

Éta-lu :

„Noi földbirtokosí magyar nemisi, cu duple pei de cane, si dühes magyari d'in vármegyeulu Turd'a, spre a tanácskozlú ne-amu adunatu in Szász-Régen, intr'o partida: *nemisiésca unguurésca ardele-nésca* numita.

Noi magyar nemisi d'in Ardélu, ne mai inchiendu in peile nóstre de pana acuma, amu határozluitu a face o íre de svara in tíera, ca toti

căti vrea fi magyar nemisi, să vina la Szász Régen, să capete érasí iobagi, că-ci éra a sositu céstulu nemisiésca!

Noi nemisi nemisi gyülekezúiti la Szász Régen déra, facénu urnatoriulu

### Apelu!

Vediendu noi nemisi nemisi unguresci cu duple pei de cane, fenvegetluite nemisiele nóstre nemisiésca, de cătra ticalosiele parlamentului si guvernulu unguurescu — credemu că va fi érkezúitu tempulu, ca să ni recascigámu nemisiele nóstre jefuite de la noi, pr'in hotii si telharii de valachi, — tehát haidamu să facemu revolutia nemisiésca, că de cele romanesci au fostu destule.

Susu, déra nemisiloru nemisi, nemisiti nemisiesce! Susu că éca buia valachii a supra nóstra.

Susu! că dreptatea, ce e dreptu, este unguurésca, dér' nu este totu odata si nemisiésca, deci este rea si scumpa, că si noi trebuie să dâmu stempele câteodata.

Josu cu Aporu, că vr'o dóue trei procese urbariali s'au döntetluite in érdékul iobagiloru si că mai multi nemisi *mancaudu-si averile in straimate si devenindu acuma la sépa de lemnu si koldusi*, trebuie să li dâmu érasí domini si averi nemisiesci.

Hotii si talharii de valachi, carii nainte de constitutiunalismu au fostu robii nostri, a-cuma au case, au bucate cu ce să se hranéca; ér' noi nu ni potemu face boulevard si nu potemu tiené comediasitie pletite cu 20,000 fl. la anu. Hotii si talharii de valachi au privilegiuri de así alege bireie si strági d'intre ei si nu d'intre noi; ei potu gandi in limb'a loru si nu suntu constrinsi a face planuri unguuresci unguuresce.

Ei inca potu fi virilisti (!!!) ca nemisi, — darea câte-o data o ceru si de la noi, in locu să-i esecuedie numai totu pre ei.

Nemisiele nóstre nemisiesci suntu periclitare, că-ci puii de valachi se inmultiescu, si-a-poi (ce nerusinare) suntu mai diliginti, mai buni si mai resoluti decátu domnisorutii nostrii. —

Ghici inca-e ca si ceialalti, vrea să-si faca palate, josu cu elu, pentru ce nu pune dare numai pe valachi, ca numai eisă platésca detoriele nóstre. —

Nu-e dreptu, ce a dîsu Mileticiu, că Ungari'a n'a fostu, neci nu va fi; nu, că noi éra o vomu face nemisiésca.

Susu déra nemisi nemisiti nemisiesce, să nemisimu nemisiele nóstre nemisiesci!

Josu cu hoti'a valachiésca! Susu cu nemisi'a nemisiésca!

*Nemisi nemisi nemisiti  
nemisiesce d'in nou'a tíera nemisiesce  
nemisita a nemisiloru nemisi.*

Salta si-te bucura déra, frate si pretine, că in curundu va să resara si sórele nostru nemisiescu.

Grabesce deci si ti procura si tu pinteni de unu calusi si pene de cocosiu, ca să te poti imbracă serbatoresce la dñi'a cea mare nemisiésca.

Si pana atunci, remanu alu teu

frate de cruce

**Pacala.**

nemisi nemisiescu

— in spe.

## Epistol'a lui Hanz, cãtra Gur'a Satului.

*Pre schinstite Weschine Gurá von Szátului!*

Jo tot auzit, tot auzit de Gurá von Szátului, Gurá von Szátului! schi la noi domni la kafehaus tot szpune Gurá Szát, Gurá Dráku,—io auzit ascha ke mulcz vorbeste la dum-nita, vrut sze kunoscse jo pa dumita, schi auzitu, ke esti rumun vesztite schi Weschin ku minye, schi Dumita umblij tot lume, szpune la tocz kunoszkuz dela dumitale, ke ese sze timplat la noi in luná helálált, la Comitát, szpusz *Temesvár*, foszt styi Dumita álá alese domnyi mischi la Comitát mare, styi, Dumita álá au schkusz la Comitát, schi trebuit fi alese pre ele la Zaderlák, schi tocz rumuny fosti d'in Finlak schi Podrog hel nou finit la Zaderlák, schi rumuni foszt tare mulcz, mai mulcse kum Nemezi, schi popá dila Zádorlák hel nemczeszczk vesztit Pakurár nemczeszczk numit, vrut ku rumunii voszt sze aleg pe Vandalika hel nemczászka dila Temesvár schi un miku ros dila Finlak noter, schi un mare rumun dila Finlak Schulz — schi nemcz a noszta nu vrut aszkultá pa popa lor, csi szá dusz técz la vinát, schi nemezi nu vrut merzse, numa rumuni Dumitale schi sirpi, ku daszkolul lor mers; schi popii nu mers ke nu szpusz nime la ei schi asche alos rumunii schi sirpi gyin Finlak schi Bodrogul hel nou pa Vandalika nemczászka, schi álá mik rosu gyin Finlak, schi álá mare rumun el pikát, pre el trinit politik, pentru se dát el vot la comitat akuma un an de sile vot la un rumun la Rotár hálá káre vrut se fi sturichter, schi nu dát la vunguru.

Schi frumos direptaese fost kind alesz ei jupunulu Iczig, kare nu ávut lucrú la kancelei undi fost domne schi kum finit un rumun zisz lui Iczig: „eszthe khe thu mai inthi, vre sze da voth la Vandalikha nemczászka schi la un mik ros, schi la un mare, schi minton un schkreiber szkrie la el un czidul schi fost bine, schi mers rumun afara. — Schi venit iute rumuni, ku czidula gata; jupun Iczig szpus schi sztrikát pe ele, schi fakut kum vreut el, asche fost aleserá kum ei vrut; — io nu pot, nu szpun Dumitali, ka la un rumun vestit, kum rumuni dtale alosu schi dát vot la Vandalika nemczászka; — ho! io szeunitát, ei nau Vandalika rumuneszk la Temesvár; io de ascheia szpune la Dumita asta, ke io styi ke Dumita este Gurá von Satului rumun, si nu szpune la nime sche fost la Wesini — la Zaderlák, — ke fii rusine la Nemezi kum alesz ei pa Vandalika rumuneszka. — Schi io vrut munka pesese, sche schi mersz la mures la Finlak, fost prins un murar un pesese mare schi un popa rumuneszka vrut sze kumpere la el, si miroszat pesesele-la kóda lui, io szpusz la el, nu sohti frasche, ke pesesele trebue miros la kap, ke akolo frasie puce, si io mirat schi szpusz la nime el zisz, ke la noi kap sze puczit de mult, numa el mirose sze vegye nu pute si koda, — io risu mult, si fost la nime mare siankelanke;

Aeszte faszhe numa in czare hel vesztit la panat. — Io mai are sze szpune la Dumita, schi halta data sche-va — numai sze nu numí la mine schi sze nu szpuni la nime ke mi ruschine de nemcz a noszta. —

Rumun ku implekaschiune pena lá veneczia pamentul la Gurá von Szátului in panat am unguereszku, luna nemczeszka schi zio popiloru.

**Hans**, cu cisme mari,  
gyin Szkela.

### Colti de dinti.

Provoslavnicii titoru si pré cuviósele fecie base-ricesci de la catedral'a bas. romane gr. or. d'in Aradu, tiendu mai adeuna-di un soboru, au decisu unanimu, a adresá Pr. S. Sale Procopie, fostului vladicu si metropolitu romanu si-cumu metamorfosatu in patriarcu serbescu, o multiumita, pentru-cá li-au promisú, cá si Pr. S. Sa va dá ajutoriu banalu, ca sa se ridice scól'a romana, cátu mai curundu.

Chiaru la tempu, cá-ci scól'a amintita, — cu tóte opintirile unoru svatosi „inteligenti“ — este deja gata....

Totu in acelu soboru, cine-va propuse: ca sa se adre-sedie o astu-feliu de multiumita si S. Sale dlui Mironu Calugarulu.

Unu altu cine-va inse, observá, cá nu ar fi cu cale, de óra-ce S. S., ca eppu nou, are multe spese. . . . si e cam seracu. . . . .

La aceste dlu *George Molnár* (Morariu) fece urmató-ri'a modesta observare:

— Bine, dér' sa ne platésca S. S. celu pucinu tacs'a cuvenita, pentru *tragera clopoteloru dupa cei treisprediece spendiurati*. . . . .

Nu scimu cu sig'ritate, cá priimitu-s'a acésta observare séu ba, la totu casulu inse este fórte — *justa*.

Diariete magiare se plangu grozavu, cá unu inspectoru scolaru d'in Zarandu, a avutu temeritatea a se duce la biserica, chiaru in di'a ácea, candu se tienú parastasu pentru fia-iertatulu erou A. Iancu.

In urm'a urmeloru vomu ajunge si acele vre-muri, cá oficiantiloru romani nu li-a fi iertatu sa mér-ga neci la baserica.

Asié li trebue, pentru ce nu peregrinédia dloru la mormintii celoru 13 rebeli spendiurati la Aradu.

*Tudományosi literati magiari, incepu a publicá in „Othon“ poesiele inedite si multu revolutiunarie a le renegatului Petroviciu (Petófi) scriese in anii 1848-49 in contr'a Inaltiatului imperatu, contr'a tronului si a dinastiei. s. c. l.*

*Frumósa recunoscintia nemnisio-ungurésca, pentru atáte bunatáti nemeritate. . . . .*

*Ce jocu curiosu alu sortii!*

*Archiducele Rainer, cu ocasiunea trecerei sale pr'in Bucovin'a, se mira, cumu de studentii romani, dela gim-nasiulu romanu d'in Sucev'a se fremanta invetiandu intr'o limba straina, si nu in a loru natiunala — ér la noi literatii romani polemidiédia si scriu in diarie straine.*

Se vorbese, cá guvernulu Romaniei si a Ostru-unga-riei s'au decisu a esmite o comisiune micsta, carea sa sta-bilésca frontariete ambeloru tiere limitofe si cá comisiunile separatae, atátu cea de d'in colo, cátu si acést'a ungueresca, au descoperitu, cá de dela anii 1792 Roman'a n'a ocupatu neci o palma de pamentu, pe candu d'in contra secuii s'au estinsu pré de parte. s. c. l.

D'a-poi ce sa te faci, déca secuii au asié crancene privilegii domno-nemnisiesci. . . . .

Magnatii si semii magnatii, cu vr'o cáti-va nemaisi si semi nem-nisi d'in Transilvani'a facura o nóua *partida ungueresca*.

Pe semne Marfele loru éra au mancarime de pele de cane.

## Cantecu poporalu.

— D'in dilele nóstre. —

Frundia verde de lamaia,  
Óre, Dómne, ce-a sa fia,  
Cá jicutiulu nu slabese,  
Ci mereu ne totu belesce;  
Ne duce boii d'in grajdu,  
Sà-aibe domnii bulivardu. . . .  
Duce vaci, gasec si retie,  
Sà-aibe domnii cantaretie . . .  
Ne despoia de haintie,  
Sà-aibe domnii paduritie . . .  
Ne iá tiundr'a de pe spate,  
Sà-aibe domnii de palate . . . . .  
Frundia verde arsa 'n para,  
Fà Dóme dreptate 'n tiéra,  
Cá domnii-su pré cu cania. . . .  
Éra fratii 'n dusmania . . . . .

Ce-va jupanutiū de doctorutiū d'in Aradu — cu prinsu de-o gróznica mancarime de a polemizá misticá, de a aretá ce a invetiatiū in strainetate, de a dá unu tributu óre-care de recunoscintiā *principaliū seu*, si in fine de-a se octroá de *fiscaliū nechiá-matu* aiū domniloru de la potere, ca eu atātu mai bine sà póta *blamé caris'a romana* — a aflatu de fórte natiunalnicu a se mascá si a se aseunde in nrulu 75 alu cocónei „Albin'a“ sub proteca de XX. improscandu in tóte partile, ca mandá cei surépi.

Scopulu principalu alu jupanutiului doctorutiū XX. este de a batjocuri pre nefavoritulu principalului seu, de a aretá lumei ce romanu mare este dlu I. P. Dessanu si cá dlu advocatu I. Botto (respectiv altu cine-va . . . . .) a facutu unu recursu *frivolu, prostu, arogantu, absurdu lipsitu de eticheta si de forme practicate intre ómeni de crescere s. e. l.*

Spre gróz'a lumii, éta lasámu sà urmeze in origine acelu monstruosu recursu, ca sà se convinga lumea in deplinu si sà póta judecá dupa placulu jupanutiului doctorutiū XX.

Recursulu suna:

## I.

156

f. e

f. e. 1874

(Timb. de 50 cr.)

Méltóságos Aczél Péter, aradmegye főispánjához Aradon — alázatos folyamodványa Botto József ügyvéd s bizottsági tagnak — Sorbán János megyei ár. ülnök lemondása következtében üresedésbe jött megy.-ár. ülnöki, állomás elnyerése iránt.

Méltóságos Főispán ur! Tisztelt törvényhatósági bizottság!

Sorbán János megyei árvaszéki ülnök ar ülnöki állomásáról lett lemondása következtében, egy megy. árvaszéki ülnöki állomás lévén üresedésben, tisztelettel alólírott, — mint köztudomás szerint okleveles ügyvéd, tehát a törvényes kellekekkel ellátott; továbbá mint e megyének bizottsági tagja; s végül mint ki született román, anyanyelvemen kívül még a magyar nyelvben is tökéletesen jártas; hivatkozva ezen tisztelt törvényhatósági pártok között kötött egyezményre is — bátor vagyok ezen állomás elnyerésére jelentkezni s szíves pártfogásokba magamat ajánlani.

Botto József, m. p.

Fiindu-cá déra acestu recursu — dupa nemarginai'a jurisprudentia a jupanutiului doctorutiū XX. d'in Albin'a — este atātu de *schîrnaru, prostu, si anti-natiunalu*, — încātu chiaru si Mariele loru de la varmegia, inca au fostu constrins'i alu ignorá cu totulu. — ni luámu permisiune a publicá mai la vale si unu altu recursu, referiteriu totu la cestiuinea de mai susu, ca sà védia toti acei'a. cari voru avé de cugetu a recurge pe venitoriu, cumu trebue sà-si redigedie recursele loru? ca sà aibe efectulu doritu, pre cumu l'a avutu si acest'a.

Poftimu:

157

f. e. 1874

Méltóságos borosjenői Aczél Péter urhoz Aradmegye érdemes Főispánjához intézett alázatos kérelme **Büky József** szolgabírói segédnek, melyben a Sorbán István megyei árvaszéki ülnök lemondása folytán megüresedett ülnöki állomásnak részére leendő **adományozását** kéri.

Méltóságos Főispán ur!

Tudomásomra esvén az, hogy Sorbán István megyei árvaszéki ülnöki állásáról lemondott, bátorkodom Méltóságodhoz teljes tisztelettel az iránt folyamodni, lenne kegyes ezen megüresült árvaszéki ülnöki állomást nekem kegyesen **adományozni**, illetőleg megválasztásomat **hathatós befolyása** által, az alább kifejtett **indokaim** alapján kegyesen támogatni; — ugyanis:

Eltelkintve attól, hogy az 1848—49 évi önvédelmi harc alatt tűzérhadnagyi minőségben a haza iránt tartozó kötelemnek megfelelők, — 1850 év oltá a közpályán, még pedig ott is az igazságszolgáltatás terén, most már 23 éve s ezen évekből Aradmegyében 18 éve, hogy becsülettel és a **közönség meglegedésére (?)** teljesítém szolgálatomat.

1865 évben mint csermői szolgabíró és **becsületes magyar hazafi, az oláh elem** (sic) akkori fenható-sága által méltatlanul (?) üldöztettem.

1868 évben a megye közönség által, belátva azt, **hogy az oláh elem által** véghezvitt üldöztetésem, egyedül annak tulajdonítható, **mert magyar voltam**, (of! of!) — megyei esküdtnék választattam meg.

1872-ik évben pedig Méltóságod volt kegyes szolgabírói segédnek kinevezni, s egyszersmind tiszteletbeli szolgabírói czimmal **megajándékozni. (!)** Hogy ezen alkotmányos és nyilvános pályán töltött öt évi szolgálati idő alatt mint feleltem meg hivatásomnak s állomat mint töltém be, — azt **Méltóságod és a megyét vezénylő Tekintetes allispán ur legjobban tudhatják**, (sic) de ugy hiszem, hogy olvált kötelemnek s bennem helyezett **bizalmuknak hűségesen és tehetségemhez mérten pontosan megfeleltém.**

**Ezek alapján, (!)** tekintettel arra, hogy szolgálatom legtöbb idejét a törvénykezési pályán töltém s azon szakmában jártas vagyok, tehát kineveztetésem, illetőleg megválasztatásom, esetében az árvaszéki ülnöki teendőknék megfelelni képesnek érzem magam, ujlag alázattal eszedzem Méltóságod hathatós pártfogásáért.

Mély alázatos kérésem után maradok Agrison 1874 Aug. 22 én

Méltóságodnak

alázatos szolgálja

**Büky József** m. p.

Szolgabírói segéd.

Ei bine! A-cumu indrescu a te intrebá pre Jupan'i'a ta XX. cumu se pôte acea, cá **Sufleritulu Jupaniei tale**, — care inca a fostu membrulu comisieiuei candidatórie, — nu s'a scandalisatu, schîrnavitu s. e. l. si de acestu recursu?

Si cumu de Jupan'i'a ta. ai uitatu sà amintesci in lung'a-ti corespondintiā si epitetele, titlele, delicatile expresiuni si gesturi s. e. l. ale principalui Jup. tale declamate in Reuniune? Cumu de n'ai facutu **capitalu** si d'in acestu recursu?

Te rogu déra, nu intardiá a le dá si acele publicitatiū, spre fala literaturai romane, si a-poi cu o cale sà ni spuni si acea: *candu si pentru câtu ni-ai poté dá prelectiuni d'in nou'a Jupanariei tale cu-noscintie de jurisprudentia, eticheta, si de crescere?*



T. Aoa . . . . . aoa . . . . . ai . . . . . vai . . . . . iui . . . . . iui . . . . . iui . . . . . Dómnne, ce să me faci? Nu mai pot. Oh! să-me fi luat hantatarii, candu ni-amu dusu a-colo!

M. Dómnne feri și apera, da ce-o cu tine, ce te-a aflatu, frate Tando? Spune-mi iute. Să-ti aprindu o țir' de tamaia? Spune de unde vini și ce ai patitu?

T. Lasa-me nu me întrebá de unde vinu? Vinu, dela proclét'a cea de alegere de membrii congr. d'in Iosastelu (cöttulu Aradulei.)

M. Si-a-poi ce ai patitu a-colo?

T. Am petitu pe naib'a, cá me batura uritu, . . . . au Dómnne . . . . au . . . . u . . . . u.

M. Ei, . . . . si pentru ce? Cu cine ai votatu, pontru cine ai cortositu?

T. Da sei tu, nu sciu cumu-lu chiémá . . . no spune-mi tu, cumu-lu chiama, séu mai bine cumu îi dfeu, no, . . . ei, cel'a care este mai mare peste persecutori.

M. Hm . . . hm . . . d'a-poi cine naib'a te a svatuitu, ca să votediu pentru comisariulu persecutoriloru?

T. En dá-te 'n bota! nu me ispití si tu. Dér, ca să nu descresci, ti spunu, cá vr'a câtí-va domni de romanu m'au imbetatu si m'au facutu, să votediu cu jupanulu acel'a.

M. Si cine a cutediatu să te bata, pentru cá ai votatu cu comisariulu de securitate? N'au fostu a-colo persecutori, ca să te apere?

T. Ba au fostu, Dieu, dér candu vediura, cá nu-o glu-ma, toti bagara sabiele 'n téca.

M. Si-a-poi cumu v'au batutu?

T. Da nu-o destula bataia acea, frate, candu abié poti castigá 10 voturi pentru candidatulu teu, d'entre 132. . . . .

M. Asié iti trebuie, procopsitule. Dér' acea nu întielegu cumu de ai cortositu pentru unu persecutoru de natia straina.

T. Alelea, cá batutu mai esci la capu, frate Mand'o, — a-poi nu scí, cá ast'a e politic'a de adi la multí romani, — interesulu meu personalu, a-poi cele lalte . . . .

M. A-poi să vi fie déra de bine.

T. Da óra lasementulu foricitei Biet'a? . . . . .

M. Ér' me necasesci cu fléacii de-acele. Tiena-ti fléac'a si canta-ti si tu de tréba.

T. Ei bine, déca esci tu asié de procopsitu, én spunemu, rogu-te, ce l'a indemnatu **SÍ** pre redactorele cocónei *F e d e r a t i u n e a*, ca să scrie *Észrevetelek-urí* pr'in diarie straine. aperandu ministrii unguresci?

M. D'a-poi bagséma asié *pretinde demnitatea lim-bei nóstre nationali* si asié se cuvine. ca diaristii romani să fia *constrinsí a luá notitia si la cunoscintia* corcomandriele domniloru; ér' diaristii domniloru si magnatii unguresci, să aibe privilegiulu de a ignorá diarietele nóstre. Séu póte si pentru acea. ca să arete si să documentedie, cá fóia dsale acuma nu ocupa locul, care ar trebui să-lu ocupe unu diariu ro-manescu.

T. Da auditu-ai, cá guvernulu lui Pist'a, — dreptu dovéda, câtu de multu respectédia legile sactimate, — a svatuitu pre Inaltiatulu Imperatu, ca să nu interésca pre nou alesulu metropolitu romanu?

M. Dorere, am auditu; dér' pe semne asié a tre-buitu să fia . . . . . A-poi si Pr. S. Sa, pentru ce nu si-a inveltatu vorbirea unгурéscá mai bine, cu oca-siunea candu fusese la Aradu. . . . .

T. *Da acea ai auditu, cá cumu se 'ncocoré si cumu se bosomplú primatele popistasiloru de la Strigonu, pe betii teologi romani gr. cat. osinditi a chinuá in pur-gatoriulu d'in Pute-a-pesce?*

M. Ba. Si pentru ce?

T. Pentru-cá indresnira a cere, ca să li se con-céda a poté gandi câte-odata si romanesce.

M. Si ce li-au respunsu?

T. Acea, cá unirea s'a facutu numai pentru acea, ca să ne pórté popistasá de nasu. să ne magiarisdnu; si cá teologi'a d'in Vien'a inca s'a transpusu la Pute-a-pesté numai totu d'in acele motive. Deci să taca, să sufere si să nu gramusde un'a. cá de nu, a-poi. . .

M. Si-a avutu totu dreptulu! Cód'a trebuie să se covrige, dupa voi a celui ce-o pórtu. . . . .

TREN U'A SI FLENC'A



T. Da pre tine, sprehuiata, pe unde te pórtu mam'a padurii, de nu te mai areti intre ómeni cinstiti?

F. Oh! Iasa-me amarului, nu me mai ispití si tu, cá necasita-su eu de-ajunsu.

T. Ce? Dóra nu-ti capeti locu de gazdóia la vr'unu. . . . .

F. Asi! Ti-ai gást'o! . . . . .

T. Asié déra ce te superi?

F. D'a-poi cumu nu m'oiu superá, candu me punu slabitiunile, ca să me ducu si eu la balulu metropolicescu d'in Sibíiu, si in locu să fi potutu jocá totu cu fetiorasi tineruti, au trebuitu să chinuescu totu cu mosnegi, — pentru-cá vedi tenerimea nóstra de adi a dus'o pré de parte . . . . .

T. Nu te superá, cá-ci vedi, guvernulu ungu-rescu a esoperatu, ca să nu se interésca P. S. Sa Popasu de metropolitu. deci va fi alegere nóua si a-poi atunci te voru poté recompensá, — séu in ca-sulu celu mai reu, vei merge la Pute-a-pesté si a-colo te-oru alege si de -- mam'a balului. . . . .

D'in cause grave si neatematórie de noi, amu fostu constrinsí a intardiá cu unu nu-meru. Ceremu indulginti'a si scusele onor. nostri cetitori.

## PUBLICATIUNI SERIOSE.

## Procesulu de pressa intentatu in contra lui „Gur'a Satului“, respective in contra dlui F. H. Longinu.

(Urmare.)

Nu l'asî fi potutu calumnia pre dlu incusatoriu in *Gur'a Satului* inca noci pentru acea, pentru-câ, precumu se pôte vedè d'in artichu incriminatu „*Historia valachiloru*“ (si nu: *Istoria romaniloru*, adeca: *Az oláhok históriája*, si nu: *A románok története*) cu am criticatu, sbiciuitu si satiratu cu arm'a umorului numai *intentiunile* si *defectuosele scrieri* ale dsale, nisuintu-me a le face — precumu si merita — *ridicule*; la ce, asîe credu, am si avutu totu dreptulu.

Nu mi-ar placè sâ credu, inse e posibilu, câ dlu *Franciscu Koós*, spre asî *recastigá* óresi-cari *reputatiuni perdate*, a aflatu de bine, ca cu ori ce pretiu sâ inscenedie unu *procesu de reclamu*, . . . . si-a-poi *chiaru in contr'a unui romanu*. . . . .

*Intentiunea, ambitiunea, dsale pôte fi justa, dér', vai Dómne*, reu a nimeritu ocaziunea. . . . .

Pentru acea lu-facu atentu, sâ nu caute nodu in *pa-pura*, câ va pati ca *Sisipu*.

Au nu chiaru dsa díce si in incusa, câ „*dâtele cele mai víforóse d'in víet'a dsale, au fostu cele petrecute la Bucuresei?*“ Va sâ díca: *dn'i sa, indusmanindu-se cu credintiosii sei, a dusu o víetia atátu de víforósa, încátu chiaru si dsa a fostu conetrinsu sâ serie despre sine însusi in scrierile dsale (Történeti dolgozatok) criticate si satirate de mine, câ: „1869 februárban oláh bünyenyítő törvényzék elé hurczoltattak mint egyházrablót“, \*) adeca câ credintiosii sei *Pau trasu la tribunabulu criminalu, incusandu-lu de jefuitoriu de baserica s. e. l.**

Publicu celu mare de siguru isî va mai aduce a-minte de *curiósele polemii diaristice*, d'in anii abii trecuti, candu adeca se criticaru si se desvalira in tóta *golatatea*, ma chiaru pana la *scandalu*, tóte *faptele private* si *oficióse* ale dlui incusatoriu, atátu in *diaristica magiara* si *romana* d'in *Ungari'a*, *Transilvani'a*, câtu si in cea d'in *Romani'a libera*.

Cu deosebire: in „*Kolozsvári közlöny*“ a. 1864; in „*Protestáns egyházi és iskolai lapok*“ a. 1865—1869; in „*Hon*“ a. 1865—1869; in „*Debrecen*“ a. 1867—1868; in „*Misoi lapok*“ a. 1869; in „*Romanulu*“; „*Trompet'a carpatiloru*“ s. e. l. precumu si in mai multe *brosiure* si *epistóle volante*.

Cele ce se publicara a-colo, dloru, au fostu *scrise fórté seriose*, si da, acele se potoau si se pota *interpretá* d'in *cuventu in cuventu*, pentru-câ au fostu si suntu *chiare* si *precise*; asîe de exemplu in „*Manifestulu epítropiei baserice ref. dela Bucuresei, adresatu basericeii reformate si natiunii magiare*“ \*\*) intro alte se díce: „*megengedte, hogy Koós Ferencz volt lelkész az egyház alaptökéjét önkényesen elköltse, s arról még csak ne is számoljon*“, adeca a *permisus* (sonatulu supremu alu basericeii ref. in *Trani'a*) ca *espop'a Franciscu Koós, sâ pôta cheltui banii, fondulu basericeii, fore ca sâ-sî faca socotelile*. s. e. l.

Dlu *Mortim Czelder*, misionariu popa ungurescu, care de presentu inca locuiescu in *Ungari'a*, plane a *tienua oglinda* nainte dlui *Franciscu Koós* *espopa ref. dela Bucuresei*.

Intielegu *brosiun'a dsale intitulata Tükör* \*\*\*) adeca *Oglinda*, cu pré multu *spunctoriu* motto: „*A te szádból itéllek meg, gonosz szolgál*“ adeca: „*D'in gur'a ta te voui judecá, infama sluga*“ *Luc'a ev. c. 10 v. 22*.

Si acea *Oglinda* ni aréta multe *abusuri*. . . . .

Cele-lalte le voui *retacè*, dlorn, câ vi *marturisescu sinceru*, mie mi *gren*, a vi le *cítá* si a vi *scandalisá* cu ele, atátu pre *dvóstra*, câtu si pre un *publicu*; le *retacu*, dloru, in *interesulu moralitáti*: d'intr'unu locu vi voui *cítá* numai *urmatoriele*: „*Hogy Koós látszat szerint rendesen vitte számadását, feltehető válla, bár nem egy agybanos család süttetett ki számadásából eddig is. . . . Rendesen mindig több volt a*

\*) *Történeti dolgozatok*. — Ista Koós Ferencz. I. özet, Mátyásvár-helyt 1870 pag. 196.

\*\*) *A bukaresti ev. ref. egyház ügyel. önkormányzata* a magyar ev. ref. anyaszentegyházhoz s a magyar nemzethez. Bukarestben 1869. pag. 6.

\*\*\*) *Tükör*, válaszul Koós Ferencz volt bukaresti lelkésznek, előbe tartja Czelder Mortim misionarius. Bukarest 1869.

*bevétel, mint a kiadás 300—400 levél s a kasszában pedig egy krajczár sem volt, \*\*\*\*)* adeca, câ dlu *Koós* la *aparintia* a *redigétu regulatu socotile sale, dér' in fine totusi s'a descoperitu*, câ dsa a *facutu multe inselatuni*, — mai de parte: câ *perceptiunile de comunu* erau mai multe cu 300 — 400 de lei, decâtu *erogatiunile* si totusi in *cassa* (adeca a *basericeii ref. dela Bucuresei*) nu se aflau *banii neci de lécu!*

Eta, dloru, *câto-va date* si *pareri* d'in *publicu*, despre *pretins'a*—si in *incusa sustienuta de nepetata*—*reputatiune* a dlui *Franciscu Koós, directoru la preparandi'a de statu dela Sigetulu-marmatiiei*.

E dreptu, suntu cam *piperate*, dér' n'am ce sâ-i *facu*.

Deci *déca* dlu incusatoriu are *curagi* a stá cu *conscientia liniscita* nainte *maretii* tribunalu alu *opiniunei publice*, si *déca* dsa, — *intocmai* ca omulu celu *morbosu*, *ingrijtu* de *sanitate* a sa, — *este atátu* de *jalusu* si *ingrijta* de *reputatiunea* sa, încátu *chiaru* si *bórea* *liua* a unui *nevinovatu* *diariu umoristicu* lu-*umple* asîe de *multu* cu *fiori?* atunci lu-*intrebu*: pentru ce nu s'a *incuragiatu* si *resolvitu* asî *cantá satisfactiune* si a se *purificá*, pe *calea procesulu* de *pressa*, *contr'a* *aceloru atacuri seriose, originali*, si *respirátórie* de *mórté morala?* . . . .

Acele *atacuri*, dloru, s'au *scrisu*, câtu se pôte mai *seriosu* si se *indreptara* *fore* *crutiare*, *contr'a* dlui *incusatoriu* cu *scopu* de *alm* *aretá* *lumei*, ca pre unu omu *fore omenia* si *fore* *caracteru*, si-a-poi *inca* *neci* nu *naintea* unui *publicu* *indiferentu*, *romanu*; ci *naintea* *publiculu* *magiaru*, *naintea* *connatiunaliloru* si *consangeniloru* sei.

Si cine au *fostu* *acei* ne-*indurati?*

*Onorable juriu!* *acei'a* nu au *fostu* *romani*, *neci* *fi* ai *altoru* *natiuni*, ci *acei'a*, dloru, au *fostu*:

*Credintiosii*, *poporeni* *dsale*, *caror'a* *dsa* li *fusese* *pastorioru* *sufletescu*;

*Epitropi'a*, adeca *autoritátile basericesci*, *superiorii* *dsale*;

*Amiculu* si *colegulu dsale*, dlu *Martinu Czelder*.

Va sâ *díca*: *connationalii*, *consangeni*, *superiorii* *credintiosii*, ba *chiaru* *amiculu* si *colegulu* *seu*, — *care* in *ast'a* *cestiune* *este* a se *tiene* de *celu* mai *competente*.

Asîe *déra* *atunci* ar fi *avutu* dlu *incusatoriu* *ocaziunea* *cea* mai *binevenita*, a se *purificá*, pe *calea procesulu* de *pressa*, *contr'a* *gróznicoloru* *incuse* *pline* de *epitetele* de *defraudatoriu*, *jefuitoriu de biserica*, *conjuratoriu*, *spionu*, *vagabundu*, *adúteru* s. e. l. — *atunci*, *dícu*, *trebúia* sâ-sî *apere* *dsa onórea atacata*; *atunci* sâ se fi *justificatu* in *prim'a* *linia* *naintea* *autoritátiloru basericesci* si *naintea* *natiunii* *sale*.

Ma, *dupa* *parerea* *mea*, *dsa* *avè* *chiaru* *detorintia* *moralá*, *socialá* si *patrioticá* a *face* *acést'a*, *naintea* de ce ar fi *recursu* *pentru* — si *naintea* de a fi *esoperatu*, pe *bas'a* *omeniei* *sale nepetate (?)* — *atare* *postu* de la *guvernulu magiaru*. —

*Dér' dlu Franciscu Koós*, in *toemai* ca *mâti'a* ce *neungiu* *pisatulu* *ferbinte*, *pana* in *di'a* de *adi*, nu a *facutu* *acést'a*, ci *facendo* a *lasatu* ca *aceste* *incuse* sâ se *latiescu* si sâ se *prescrie* *contr'a dsale*.

Dloru! *Spre* a *suportá* si a *ascultá* *atát'a* *tempu* cu *nepasare* *astu-feliu* de *acuse* *crancene*, *respandite* *pr'in* *publiculu* *celu* *mare*, se *recere* *séu* unu *naturelu* de *stoicu*, séu o *frica* *óre-care*, câ *adeca* *cei* ce *l'a* *atacatu*, voru *avè* *curagiulu* a si *demustrá* *tóte* *câte* au *spusu* si *scrisu* *contr'a* *dsale*, — si *astu-feliu* *dsa* a *trebuitu* sâ *taca*. . . . .

*Tertius non datur!*

*Dér' éta* *vócea* *amutita* de *mai* *multi* *ani* *incepe* a *resumá*. Dlu *Franciscu Koós* se-*arunca* pe *campulu* *luptei*, ca sâ-sî *caute* *omeni'a*—in *incusa* *botezata* de—*inmaculata* (!)

Si in *contr'a* *cui?*

*Contr'a* unui *strainu*, *contr'a* unui *satiratoriu*, — *caru'i'a* *neci* *pr'in* *minte* nu *i-a* *trecutu* a *pasii* pe *terenu* *lunimiciloru* dlui *incusatoriu*, si *care* *ca* *romanu*, *pre* *cumu* si *publiculu*, *pentru* *care* a *scrisu*, de *locu* *n'a* *avutu* *neci* *interesu*, *neci* *causa* a *scrutá* *mai* de *apótre* *lucrárele* *oficióse* *séu* *private* a unui *popa reformatu*,—si in *fine* *contr'a* *unui'a*, *care* *dupa* *dreptu* *neci* nu *póte* fi *privitu* cu *calamniatoriu*.

(Va urma)

\*\*\*\*) *Tükör*, pag. 9.